

Název předmětu: Základy řízení finančních zdrojů

Téma: Akvizice v oblasti veřejné správy – rezort obrany

Vypracoval: pplk. Petr Musil, Ph.D.

Studijní literatura:

- VYLEŤAL, Pavel. Marketing v Armádě České republiky. 1.vyd. Brno: Univerzita obrany, 2007, 162 s. ISBN: 978-80-7231-190-3.
- VYLEŤAL, Pavel. Marketing management u subjektů veřejné správy. Vojenské reflexie. 2010, V., č. 3, s. 97 106. ISSN 1336-9202.
- VYLEŤAL, Pavel A KOLEKTIV. Ekonomické nástroje a metody řízení jakosti v akvizičním procesu. 1.vyd. Praha: AVIS, 2008, 121 s. ISBN 978-80-7278-438-7.
- NENADÁL, J. a kol. Moderní systémy řízení jakosti-quality management. 2. doplněné vydání, Management Press, Praha 2002. ISBN 80-7261-071-6.
- Materiály uveřejněné na: <http://www.mocr.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>:
- 2004 Národní strategie vyzbrojování
- 2008 Dlouhodobá vize resortu MO
- 2008 Principy obrany ČR 2030
- 2009 Obranná politika Československé a České republiky 1989-2009
- 2011 Bezpečnostní strategie České republiky - září 2011
- 2011 Plán obrany ČR
- 2012 Obranná strategie České republiky - září 2012 (nahrazuje Vojenskou strategii ČR z roku 2008)

Obsah:

1. Úvod do akvizice,
2. Vliv globálních trendů,
3. Bezpečnostní vlivy.

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty ekonomiky a managementu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

Úvod do akvizice

Doba 21. století přináší řadu nových skutečností, se kterými se postupně musí vyrovnat také subjekty veřejné správy. Musí na ně reagovat z důvodu obhájení svých pozic a prosazení existenční nutnosti v rámci příslušného státoprávního uspořádání. Výdaje subjektů státní správy se každoročně zvyšují. Nejen proto je nezbytné aktivně se zabývat možnostmi aplikace^{1,i} a implementace^{2,ii} postupů, pravidel, metod a nástrojů, v rámci nichž dosahují podnikatelské subjekty v řadě případů respektu ze strany veřejnosti, včetně rozvoje aktivit, které vedou k uspokojování potřeb spotřebitelů. Subjekty veřejné správy na základě svého poslání a existence rovněž disponují svými „spotřebiteli“ a tudíž musí vytvářet takové „spotřebitelské“ podmínky a produkty, které by naplňovaly smysl jejich očekávání. Rovněž tak spotřeba zdrojů a produktů pro výkon činnosti subjektů státní správy, by měla být soustředěna na skutečně efektivní, hospodárnou a účelnou využitelnost.

Odpověď na tyto otázky můžeme hledat především v působení vlivů plynoucích z trendů současné a budoucí doby:

¹ Použití, využití, uplatnění, popř. též přizpůsobení něčeho k něčemu: aplikace nových metod, aplikace poznatků v praxi.

² Doplnění, naplnění, uskutečnění.

- globalizačního,
- integračního,
- digitální (nové) ekonomiky,
- bezpečnostního.

Obrázek č.1: Působení trendů současné a budoucí doby.

Legenda: subjekt AČR notlivé trendy , směry působení ➔

Zdroj: vlastní.

2. Vliv globálních trendů

Globální trendy zasahují jednotlivé země světa různou intenzitou svého působení. Každá ze zemí reaguje na vzniklou situaci vlastním způsobem, který se snaží nalézt optimální cestu, jak globální trendy a následně jejich vlivy vnímat. Ke globálním trendům, které ovlivňovaly v závěru 20. století fungování a existenci států ve středoevropském regionu, jehož součástí je dnešní ČR, můžeme zařadit:

- změny politické orientace,
- liberalizaci obchodu,
- rozpad stávajících států,
- a řadu dalších.

Změny v politické orientaci, kdy v jejím důsledku nastal rozpad politicko–vojensko–ekonomického uskupení zemí tzv. „Východního bloku“ a nastoupil zájem ČR o účast v nadnárodních vojenských strukturách North Atlantic Treaty Organisation (NATO)^{3,i}

³ NATO - North Atlantic Treaty Organisation - Severoatlantická Aliance.

zakončený členstvím ČR v této organizaci od 12. března 1999. Dále to byl zájem o účast v nadnárodních politicko-ekonomických strukturách dosažený členstvím ČR v Evropské unii (EU)^{4,iv} od 1. května 2004.

Liberalizace obchodu, spočívající v činnosti a působení World Trade Organization (WTO)^{5,v} a General Agreement on Tariffs and Trade (GATT).^{6,vi} V souvislosti s tím byl také prosazován aktivní zájem o rozvoj činnosti a působení firem s nadnárodní strukturou (globálních firem) v regionu ČR, z důvodu existence kulturního a především materiálního bohatství ČR a výchozí relativně nízké zadluženosti země.

Rozpad stávajících států v důsledku nároků a zájmů národů i národností řešících dosažení samostatnosti a sebeurčení. Důsledkem byl například rozpad České a Slovenské federativní republiky (ČSFR) na Českou a Slovenskou republiku, dále rozpad Jugoslávie, rozpad Svazu sovětských socialistických republik atd. V současném světě existuje přibližně 300 národů a téměř dvojnásobné množství národností. Států je pouze 193.^{vii} Pokud by však chtěly jednotlivé národnosti uplatnit své právo na sebeurčení, znamenalo by to vytvořit přibližně 100 nových států a přibližně stejné množství těch současných rozbít.^{viii}

1.1. Pozice ekonomiky České republiky a mezinárodní ekonomické vztahy v rámci globalizačních trendů

Vlivy vyplývající z mezinárodních ekonomických vztahů jsou aktuálním problémem dnešní a budoucí doby. Vyjdeme-li z definice globalizace v ekonomickém smyslu, pak jde o rozšíření ekonomických jevů jednotlivých zemí do celosvětového měřítko. Vede k rostoucí vzájemné závislosti ekonomických celků a přenášení pozitivních a negativních vlivů z jednotlivých oblastí do jiných ekonomik, případně celé světové ekonomiky. Je důsledkem propojení ekonomik zemí a regionů mezinárodními ekonomickými vztahy, tj. mezinárodním pohybem zboží, služeb, peněz, kapitálu, informací, znalostí a pracovních sil.^{ix}

Předpoklad, že ČR je pod silným globalizačním tlakem z důvodu projevů globalizace nejen v ekonomickém smyslu, můžeme podložit pádnými argumenty, které plynou ze:

- zapojení ČR do obranných struktur NATO,
- zapojení ČR do struktur EU,
- z působení firem mezinárodního charakteru v ČR.

Zapojení ČR do obranných struktur NATO, kdy přebíráním práv a povinností, v nichž je základem společná obranná a bezpečnostní politika sdružených států,^{7,x} jsme povinni plnit společné úkoly obranné a bezpečnostní politiky při respektování určených parametrů a indikátorů schopností.

⁴ EU - European Union - Evropská unie.

⁵ WTO - World Trade Organization - Světová obchodní organizace.

⁶ GATT - General Agreement on Tariffs and Trade - Všeobecná dohoda o clech a obchodu.

⁷ Severoatlantická smlouva (Washington D. S. 4. 4. 1949) článek 1-5.

Zapojení ČR do struktury EU, kdy je respektováno přebírání práv a povinností pro ČR vyplývajících z účasti v EU. Základem je volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu, včetně harmonizace právních norem z uvedených základních a dalších souvisejících oblastí v prostoru působení EU. Na základě této skutečnosti ČR, ale i ostatní přidružené státy předaly v uvedených oblastech část své státní suverenity.

Působení firem mezinárodního charakteru v ČR. Globální firmy, výrobní a obchodní společnosti, realizují svoji činnost v různých oblastech ekonomiky ČR, v různých vztahových a vlastnických pozicích. Jejich globální působení jim umožňuje čerpat také ze státního rozpočtu ČR nemalý díl zdrojů. Čerpání zdrojů spočívá nejen ve formě různých druhů úlev za podnikání na území ČR (tj. za to, že svoji podnikatelskou činnost realizují na daném území), ale v řadě případů dochází také k čerpání zdrojů formou obchodních vztahů prostřednictvím dodávaných produktů pro organizace veřejné správy realizovaných v místě dodávky (v ČR) formou nejvýhodnější nabídky (za nejnižší cenu).^{xi}

1.2. Globalizační vliv na Armádě České republiky

Projevují-li se globální mezinárodně ekonomické vztahy v ekonomice ČR velmi silně, pak zcela jistě tato skutečnost platí i pro AČR. Účast AČR ve strukturách NATO ji předurčuje k respektování priorit jednotlivých členů v plnění závazných úkolů obranné aliance podle čl. 5 Severoatlantické smlouvy a k respektování kvalitativních a kvantitativních indikátorů účasti, mezi něž např. patří velikost obranných výdajů a velikost ozbrojených sil.

Souvisejícími indikátory jsou roční obranné výdaje vyjádřené jako procento z hrubého domácího produktu (HDP) a obranné výdaje na jednoho příslušníka ozbrojených sil, které poskytují hrubé měřítko technologické vybavenosti ozbrojených sil dané země. Střední hodnota obranných výdajů v evropské části NATO je vyjádřena jako procento z HDP a byla doporučena na úrovni 2,0 % HDP.

Je zřejmé, že úroveň obranných výdajů plyne mimo jiné i z výše rozpočtu, který je ochotna příslušná země přidělit pro plnění cílů a úkolů spojených s obranou. **V odborné literatuře se popisují tři základní způsoby pohledu na proces, ve kterém se stanovuje rozpočet obrany:**

- zahraničně politický,
- vnitropolitický,
- institucionální.

Jestliže použijeme hledisko zahraničně politické, že správným základem pro úroveň a složení výdajů na obranu je mezinárodní situace a v ní existující rizika, pak rozhodování o celkové výši obranného rozpočtu nemusí být vždy založeno na racionálním ekonomickém pohledu.

Výše obranných výdajů je tedy mnohem výrazněji determinována politickými diskusemi a rozhodnutími v oblasti bezpečnostní politiky^{xii} ve smyslu právního řádu ČR⁸ jako je např.:

- účast v NATO,
- účast v operacích pro podporu míru (PSO - *Peace Support Operations*), nad rámec čl. 5 Severoatlantické smlouvy, kdy obsahovou náplň PSO charakterizuje AJP-3.4 (*Military Operations Other Than War*), ve shodě s úkoly AČR, s následujícím možným výčtem operací:^{xiii}
 - prevence odvrácení konfliktu - CP (*Conflict Prevention*),
 - udržování míru - PK (*Peace Keeping*),
 - prosazování, resp. vynucování míru – PE (*Peace Enforcement*),
 - vytváření míru - PM (*Peace Making*) a budování míru - PB (*Peace Building*),
 - operace humanitární povahy,
- účast v silách rychlé reakce,
- účast v silách EU – BG (Battle Groups) k odvrácení regionálních konfliktů.

1.3. Formulace aktuálních vlivů globalizace v Armádě České republiky

První aktuální otázka, ve vztahu ke globálním vlivům působícím v dané souvislosti, spočívá v hledání odpovědi, zda za dané situace prognóz růstu HDP ČR, poklesu početního stavu armády, bude mít AČR v následujících letech dostatek aktuálních finančních zdrojů tak, aby mohla zvýšit svůj potenciál vybavenosti charakterizovaný podílem obranných výdajů na jednoho příslušníka ozbrojených sil.

Možnou variantou je nutnost zlepšit ekonomickou situaci ČR jako celku a postupně zvyšovat rozpočet MO zvyšováním procentního podílu armádního rozpočtu na HDP včetně důsledné realizace opatření připravovaných AČR a pochopení postavení AČR ve vztahu k vývoji mezinárodní bezpečnostní situace a předpokládaných rizik současného 21. století.

Druhá aktuální otázka vyplývá z použití finančních zdrojů pro činnost AČR. Můžeme tuto skutečnost charakterizovat jako problém spotřeby a potřeby AČR. Kolik potřebuje AČR finančních a jiných zdrojů pro zajištění své existence a výkonu činností? Jaký produkt, jak, kdy, za kolik a proč pořídit, když existuje jejich většinou rozsáhlá nabídka pro uspokojení potřeb AČR.

⁸ Především zákony č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR; 221/1999 Sb., o vojácích z povolání; Ústavní zákon č. 300/2000 Sb. upravující rozhodování o vyslání ozbrojených sil ČR do mírových operací a jejich účast na záchranných pracích v zahraničí při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích; Ústavní zákon ČR č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky a Nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb. o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, a další.

Na základě toho lze formulovat druhou skupinu aktuálních otázek, pro které je nezbytné najít řešení:

- **Jaká je úroveň a jak je využito ekonomické myšlení a řízení v AČR pro posuzování spotřeby a potřeby finančních a jiných zdrojů?**
- **Jaký má AČR projev v rámci ekonomických vztahů při výkonu vlastní činnosti, při pořizování jednotlivých položek spotřeby, apod.?**
- **Jaká je úroveň a jak je využito ekonomické myšlení a řízení v rámci firem a zejména globálních firem, které v rámci realizovaných obchodních vztahů čerpají prostředky armádního rozpočtu při uspokojování potřeb AČR?**
- **Na jaké úrovni je ekonomické myšlení a řízení v AČR v realizaci schopnosti reakce na nabídky firem a globálních firem?**

Odpověď na tuto skupinu otázek se nezískává snadno, pokusme se však použít ve zkrácené formě srovnání existujícího stavu nejen ekonomického projevu globálních firem a AČR.

Globální prostředí se promítá do základu existence globálních firem formulováním vizí (proč byly založeny) již „globalizačně“, např. *„Pro dosažení nejvyšší kvality péče bude při každém intervenčním zákroku u každého pacienta použit výrobek...“*^{xiv} Skutečnost vypovídá o záměru firmy poskytovat nejvyšší kvalitu péče u každého pacienta (na světě) poskytnutím jejich produktu.

AČR má národní vizi, pro kterou existuje, a na které se podílí společně s ostatními složkami státu podle zákona č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*. V článku 1 je uvedeno, že AČR se podílí na *„Zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochraně jejích demokratických základů a ochraně životů, zdraví a majetkových hodnot“*^{xv}. Na základě své účasti v NATO má AČR úkoly mezinárodního charakteru, vyplývající z Washingtonské úmluvy a operací na podporu míru (PSO), na kterých je však schopna podílet se v důsledku nedostatku finančních zdrojů pouze v omezeném rozsahu.

Je pravděpodobné, že právě rozdílný rozsah vizí a neschopnost zabezpečit dostatek finančních zdrojů je příčinou rozdílného ekonomického chování, přístupu k řešení potřeb a spotřeby, při vnějším a vnitřním ekonomickém projevu AČR proti firmám globálního charakteru.

U globálních firem „mezinárodně-marketingově-aktivního“, u AČR dosud „národně (s mezinárodním prvkem) – spotřebitelsky-pasivního“.

Globální firmy pro svoji činnost využívají různé, nové, stále se zlepšující systémy organizace firem, změny organizace ekonomického řízení. Jako běžné je zavedeno používání ekonomických nástrojů a metod - manažerského účetnictví, analýz ekonomických rozvoje, virtuální ekonomiky, řízení vztahů se zákazníky, apod. Rychlé, flexibilní reagování na nově vznikající skutečnosti, schopnost adekvátní reakce na změny okolního prostředí, jsou podmínkou jejich samotné existence. To znamená, že ekonomické chování a projevy firem globálního charakteru jsou na vysoké kvalitativní úrovni (tato skutečnost se týká v řadě případů podnikatelských firem obecně).

Stát vytvořil předpoklady pro ekonomické fungování MO a AČR řadou právních předpisů a norem. Např. zákony č. 563/1991 Sb. *o účetnictví* ve znění pozdějších předpisů, č. 218/2000 Sb. *o rozpočtových pravidlech ...*, č. 219/2000 Sb. *o majetku České republiky..* a zejména č. 320/2001 Sb., *o finanční kontrole*, a další. AČR je využívá, akceptuje je a implementuje do svých podmínek. Nastavený ekonomický systém řadou svých interních opatření dále konkretizovala, prohloubila, ale bohužel zejména zbyrokratizovala. Velmi zásadní je však, že dosud plně nevzala na vědomí, že její stávající systém vznikl v období, kdy disponovala vyššími počty osob v ozbrojených silách. Měla k dispozici obslužný personál pro zacházení a obsluhování odpovídajícího systému ekonomického řízení, který vznikl v období, kdy neexistovaly v tak rozsáhlé míře vlivy globalizace na ČR, tedy ani na AČR.

Při této příležitosti je možno konstatovat, že normy a projevy ekonomického chování státem zřízených a spravovaných organizací a struktur, které jsou v současnosti nastaveny a užívány, jsou jiné, než používá „podnikatelské - globální“ prostředí. To má jiné kvalitativní i kvantitativní parametry, používá jiné či zdokonalené systémy řízení a chování. **Aktivně reaguje na skutečnost, že „procesy mohou zastarávat stejně jako produkty, často dokonce s děsivou pravidelností, a pokud k tomu dojde, nemá smysl snažit se o jejich nápravu nebo zdokonalení, lepší je začít znovu od počátku a vytvořit něco nového, co lépe odpovídá nové situaci“^{xvi}** a na základě toho transformují neustále své vlastní projevy, chování a přístupy k zákazníkům.

Současný ekonomický systém v AČR používaný, je svým způsobem zaostalý pro nedostatek užití ekonomických nástrojů včetně metod (v porovnání k ekonomickým systémům používaným globálními firmami je stav ekonomického posuzování zaměřen pouze na výdaje, náklady na činnost nejsou brány v úvahu a ani se nepoužívají běžné manažerské metody – manažerské účetnictví, apod.). Rovněž tak spotřebitelský způsob uvažování degraduje pak celé ekonomické myšlení, vnější i vnitřní projevy subjektů veřejné správy a tedy i ekonomické chování AČR.

Stát se při realizaci svého hospodářského úsilí především stará o naplnění rozpočtu, nikoliv však už o aktivní, účelné a účelové využití nashromážděných zdrojů. AČR se bezkonkurenčně (ve vztahu k ekonomickému chování ostatních složek státu – zdravotnictví, školství atd.) stará o perfektní proplánování výdajů v rámci rozpočtu, někdy až tak perfektní, že nedokáže aktivně reagovat na změny.

Systém plánování v období příprav rozpočtu u subjektů veřejné správy a tedy i u AČR má až roční skluz mezi plánem (rozpočtovými požadavky jednotlivých složek) a očekávaným pořízením produktů. Při změnách a komplikacích, které v dnešním obchodním světě nastávají při konkrétním pořizování produktů, systém pořízení produktů reaguje těžkopádně, pokud vůbec zareaguje.

Za současného stavu nedostatku finančních zdrojů v rámci subjektů veřejného sektoru a v AČR, je pak jejich použití pro spotřebu zřetelně prováděno podle jiných kritérií, než je efektivnost, hospodárnost a účelnost, i když jsou podmínky současně nastaveného projevu formálně dodrženy.

Podnikatelské firmy při své činnosti stále aktivují, přehodnocují, aktualizují hodnotu jimi spravovaného majetku v zájmu získání objektivních informací pro následné rozhodování svých potřeb a usměrňování své podnikatelské činnosti v dalším období.

AČR a její současný ekonomický systém, funguje v období neustálého vývoje, pohybu a změn v ekonomickém životě lidské společnosti a podnikatelských subjektů, zásadně na bázi pořizovacích cen produktů. Morální, technické, technologické zastarávání a jiný stav produktu v čase, nemá svůj reálný platný ekonomický obraz. Kalkulace, studie pro pořízení nových investic, programy oprav a udržování, běžná spotřeba a použití nových metod spotřeby, nemohou být z těchto důvodů pravděpodobně správně vyhodnoceny.

Nelze se při názorech o nemožnosti vyřešit v současnosti danou oblast schovat nebo zneužívat hodnocení často frekventované, že: „...*obrana je prvořadou společenskou potřebou*,...“^{xvii} a proto ten či onen produkt je nutné pro armádu pořídit za danou cenu (podle pravidel daných příslušnými zákonnými normami),⁹ protože je naplňován tzv. čistý veřejný prospěch a pořízení je veřejným statkem a navíc pořízení proběhlo v zájmu mezinárodně politických vztahů a pro odstranění bezpečnostních rizik.

Vždyť právě takové pořízení či užívání a spotřeba produktů bez odpovídajících ekonomických hodnocení průběhu životního cyklu produktů, je při nedostatku finančních zdrojů stejně nebezpečné jako jejich nepořízení. Ve výše uvedených souvislostech je možné tento postup chápat jako nové globálně - bezpečnostní riziko.

Nutnost, potřeba a možnost ekonomického vyhodnocení životního cyklu produktů, nemá nic společného s celkovou výší rozpočtu MO a nutnými výdaji vynaloženými v reakci na řešení mezinárodně politických situací. Jde především o posouzení, zda se jedná o skutečně efektivní využití finančních zdrojů rozpočtu při pořízení položky, či položek produktů určených pro spotřebu AČR.

V případě, že má být AČR v rámci globalizačních vlivů kompatibilní a spolupracující v úzké součinnosti k doporučeným, přejímaným, nadřazeným systémům, rozumějme globálním systémům - EU, NATO a dalším, musí existovat uvedená kompatibilita i v ekonomické oblasti, v systémech, metodách a nástrojích, které jsou v souvislosti s tím využívány.

3. Bezpečnostní vlivy

Můžeme konstatovat, že bezpečnostní prostředí je všeobecně považováno za jeden z hlavních hybných faktorů společenských změn. Možné změny se dotýkají všech podstatných stránek lidského bytí, zdrojů obživy, vzájemného chování a způsobů jednání, apod. V rámci globálních změn, kdy se klíčovým zdrojem ekonomik stávají znalosti, jsou vyžadovány i nezbytné reakce v oblasti bezpečnostního prostředí.

Historie lidstva je do jisté míry také tvořena historií ozbrojených konfliktů. Dvacáté století bylo hmatatelným důkazem tohoto tvrzení. V průběhu minulého století svět zachvátila dva

⁹ Např. podle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

ozbrojené konflikty - války, které byly vždy uvozovány přízviskem „světové“. Po skončení druhé světové války, svět nabyl přesvědčení, že další mezinárodní konflikt globálního rozsahu již není možný. Jako hlavní garant celosvětového míru vznikla 26. června 1945 Organizace spojených národů (dále jen OSN).

V roce 1991 došlo ke zrušení Varšavské smlouvy. V té době byly také vedeny diskuse o možném zrušení NATO, neboť její hlavní poslání, tedy protiváha proti sovětské hrozbě, minula. NATO na novou změnu bezpečnostního prostředí v Evropě reagovalo vypracováním a přijetím nové Strategické koncepce v listopadu 1991 v Římě. Tato nová koncepce znamenala závazek členských států NATO adaptovat se na schopnost vést dialog s bývalými protivníky a angažovat se v oblasti nastolení spolupráce. Postupně se tak pod hlavičkou NATO objevily iniciativy jako Rada severoatlantické spolupráce (NACC – *North Atlantic Cooperation Council*), Rada euroatlantického partnerství (EAPC – *Euro-Atlantic Partnership Council*), Partnerství pro mír (PfP – *Partnership for Peace*), Akční plán členství (MAP – *Membership Action Plan*), Stálá společná rada NATO-Rusko (PJC – *NATO-Russia Permanent Joint Council*) a NATO-Ukrajina. Kromě vlastního procesu reformy, transformace a početního rozšiřování NATO, bylo jako další cíl stanoveno pokračování v procesu společného utváření světového mírového uspořádání.^{xviii}

3.1 Bezpečnostní globální trendy

Ze strategických výhledů do budoucna je možné očekávat podobnost konfliktů 20. a 21. století a zapojení ozbrojených sil jednotlivých států ve velkých mnohonárodních operacích, stejně jako tomu bylo například u konfliktu v Perském zálivu v letech 1990 - 1991 a válka v Iráku 2004 -2011 apod. Současně lze předpokládat pokračování různých humanitárních operací typu mírových operací. Přestože hrozbu globálního světového konfliktu je možné považovat za méně pravděpodobnou než v průběhu studené války, zbraně hromadného ničení nadále budou sehrávat důležitou roli v logice úplného vzájemného zničení.

Probíhající konflikty jsou charakterizovány protivníky, kteří volně disponují vysoce účinnými a nebezpečnými prostředky, **které zaměřují na infrastrukturu a méně chráněné síly**. Rovněž je možné pozorovat posun z koncepce válečných operací hlavního bojiště (MTW – *Major Theater War*) ke koncepci vojenských operací jiného charakteru, než je válka (MOOTW – *Military Operations Other Than War*).

Problémem i nadále zůstává definitivní určení protivníka, jeho rozeznání oproti civilnímu, nebojícímu obyvatelstvu (combatant vs. non-combatant).^{xix} Často je také možné pozorovat roztržitost stran konfliktů na mnoho aktérů, sledujících rozdílné cíle. Z tohoto důvodu strategie nasazení ozbrojených sil v rámci mírových operací zpravidla odpovídá policejním metodám, avšak s účinnějším nasazením prostředků, pokud možno bez vedlejších škod. Řešení těchto konfliktů spíše odpovídá obrazu nepravidelné války (*Non-Linear Battlefield*) s reakcemi protivníka vymykajícími se představám vojáka v našem „tradičním“ chápání. V těchto souvislostech je nezbytné začít s realizací nových prvků a postupů – v nakupování

produktů, v logistice, v ekonomickém řízení, apod., je nutné využívat netradiční postupy s vyšší mírou angažovanosti třetích smluvních stran.

K dalším trendům, které ovlivňují formování koncepce systémů chování ozbrojených sil, je možné přiřadit rostoucí spektrum bezpečnostních rizik, která v sobě především zahrnují bezpečnostní rizika vyplývající z dalších globalizačních vlivů:^{xx}

- organizovaného zločinu a mezinárodní terorismu,
- nezákonných obchodů a toků financí,
- úniku utajovaných skutečností,
- ohrožení státní infrastruktury a narušení komunikačních systémů,
- rozsáhlých živelných pohrom, průmyslových, vojensko-technických ekologických havárií a pohrom,
- epidemií a pandemií,
- transferů osob, přepravních a zdrojových kolapsů.

Z uvedeného výčtu se jako největším prvkem nerovnováhy jeví rozrůstající se organizovaný zločin a mezinárodní terorismus. Ten vystupuje jako náhrada klasické gerily.^{10,xxi} Za bojiště terorismu 21. století nejsou již považovány pouze oblasti a teritoria, ale také počítačové sítě, kybernetika, psychologické operace, ekonomické systémy, burzy, apod. Nástroje boje zahrnují moderní, těžko zjištělné výbušniny, levné a relativně snadno dostupné chemické a biologické zbraně, média a veřejné mínění.

K uvedeným trendům je možné připojit faktory související především se změnou globálního klimatu planety. Dále týmy vědců upozorňují na potenciální zdroje mezinárodního napětí, jako jsou vyčerpání zásob ropy v některých zemích již v horizontu let 2025 a vyčerpání zásob vody^{xxii} v oblastech Středního východu v letech 2015-2020.^{11,xxiii}

3.2 Vytváření bezpečnostního prostředí

Prvotním posláním NATO je ochrana svobod a bezpečnosti všech jeho členů prostřednictvím politických a vojenských prostředků, v souladu se Severoatlantickou smlouvou a zároveň v souladu s principy Charty OSN. Jedná se především o zajištění stability v prostředí konfrontace znepřátelených stran,¹² zajištění klidu a pořádku v oblasti sociálního neklidu¹³

¹⁰ Drobná válka malých pohyblivých oddílů nepravidelných jednotek domácího obyvatelstva proti okupační moci nebo v rámci občanské války.

¹¹ www.army.cz O problematice vlivu vyčerpání vzácných zdrojů na způsob a formy vedení bojových operací v první polovině 21. století blíže hovoří článek publikovaný na oficiálních internetových stránkách AČR: *Budoucnost speciálních operací*.

¹² Možným příkladem této činnosti může být zajištění stability v prostředí konfrontace zúčastněných znepřátelených stran při občanské válce.

¹³ Jistou výjimku z uvedeného výčtu tvoří stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů.

nebo o záchranu životů, majetku a přírody před ničivými vlivy živelných pohrom a průmyslových havárií apod.

Jednotlivé členské země NATO představují politicky stabilní a ekonomicky funkční státy rozprostírající se na evropském a severoamerickém kontinentu.^{14,xxiv} Členské státy NATO v současné době pokrývají více než 85 % území Evropy a převážnou část Severní Ameriky. Tím se i dále zvyšuje možnost využití operačního prostoru NATO na území členských států, především základního principu zásobování operací pod velením, resp. vedením NATO,¹⁵ možnosti zabezpečení hostitelskou zemí (HNS – *Host Nation Support*).

Členské země NATO jsou dále provázány vazbami společných nadnárodních organizací, které ve svých funkčních oblastech zahrnují obranné otázky, včetně problematiky strategické bezpečnosti zúčastněných států. K těmto organizacím především patří OSN, Organizace pro spolupráci a bezpečnost v Evropě (OBSE), Západoevropská unie (ZEU),^{16,xxv} případně další nevládní organizace (NGOs – *Non-Government Organizations*). Podstatná je také spolupráce s nečlenskými zeměmi NATO, především v rámci programu PfP.

Současné hodnocení vojenských rizik nepředpokládá vznik a vedení globálního ozbrojeného konfliktu, který by probíhal na území členských států NATO. Přesto lze očekávat rostoucí tendenci lokálních konfliktů, které mohou přerůst na regionální, výjimečně na globální úroveň. Tato rizika jsou v Doktríně AČR hodnocena jako rizika předvídatelná v horizontu měsíců, v případě globálního konfliktu až roků.^{xxvi}

3.3 Základní dokumenty vztahující se k bezpečnosti a k obraně České republiky

Základní dokumenty vztahující se k realizaci bezpečnosti v ČR týkající se rezortu Ministerstva obrany jsou uvedeny na obrázku č. 2.

Bezpečnostní strategie České republiky z prosince roku 2011 patří mezi zásadní dokumenty reakce na stávající bezpečnostní prostředí a jeho vývoj. Reaguje na různé typy hrozeb a je založena na spolupráci se spojenci v Severoatlantické alianci a partnery v EU.

Mezi strategické zájmy ČR patří mimo jiné „*zajištění ekonomické bezpečnosti ČR prostřednictvím posilování globální ekonomické stability, diverzifikaci zdrojů strategických surovin, výrobků a služeb, zdrojů a forem kapitálových toků a ochrany strategických infrastruktur. Mezi další významné zájmy patří „zvyšování efektivity veřejné správy.“*“^{xxvii}

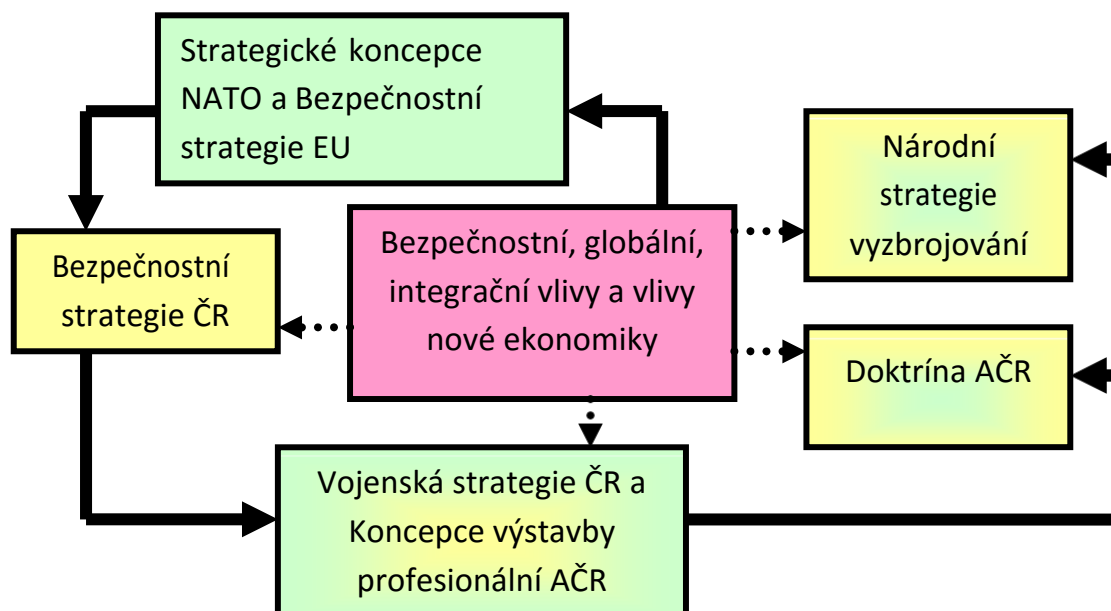
Zájmy „strategické i významné“ projevující se ve znění uvedeného dokumentu je třeba trvale implementovat do chování subjektů veřejné správy jako zásadní podmínky.

¹⁴ Severoatlantická smlouva ve svém článku 10 geograficky vymezuje možnosti přijetí dalších členů na základě jednomyslné shody na: „...jiný evropský stát, který je schopen napomáhat rozvoji zásad této smlouvy a přispět k bezpečnosti severoatlantické oblasti...“

¹⁵ Základním rozdílem mezi operacemi, jenž probíhají pod velením resp. vedením NATO je faktor válečné operace, resp. jiné operace než je válka.

¹⁶ V listopadu 2000 byla oficiálně činnost této organizace ukončena a v současnosti dochází k transformaci jejích součástí, které rovněž spoluvytvářejí některé součásti EU, především Západoevropskou skupinu pro vyzbrojování (WEAG – *Western European Armaments Group*) a Západoevropskou organizaci pro vyzbrojování (dále jen WEAO – *Western European Armaments Organization*).

Výkonnost českého hospodářství a míra mezinárodní spolupráce významně spoluurčují možnosti ČR při zajišťování její bezpečnosti. Neméně důležitými faktory pro rozvoj hospodářství ČR (dlouhodobého a vyváženého růstu HDP) jsou ekonomická bezpečnost a globální ekonomická stabilita.^{xxviii}

Obrázek č. 4: Základní dokumenty.

Zdroj: vlastní

Vojenská strategie České republiky je dalším základním dokumentem, a to již speciálně zaměřeným na obranu a bezpečnost. Dokument obsahuje soubor základních principů zajišťování obrany ČR a zásad výstavby a použití ozbrojených sil ČR. Vychází z hodnocení stavu a předpokládaného vývoje bezpečnostní situace, definovaných bezpečnostních zájmů ČR a principů obranné politiky, obsažených v Bezpečnostní strategii ČR a rozpracovává základní principy Strategické koncepce Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) a Bezpečnostní strategie EU.

Hlavním důvodem účasti ozbrojených sil ČR na mírových operacích jsou především deklarované strategické zájmy ČR. Ty Vojenská strategie ČR prezentuje jako výčet činností:

- pro zvyšování obranyschopnosti ČR a podílu na zajišťování obrany spojenců,
- účasti v operacích pod vedením NATO nebo dalších mezinárodních organizací a účelově vytvářených koaličních uskupení,
- posilování regionální spolupráce a procesu odzbrojení,
- procesu rozšiřování NATO a zachování přítomnosti Spojených států amerických (dále jen USA – *United States of America*) v Evropě,
- posilování bezpečnosti v euroatlantickém regionu,

- účasti na vytváření a realizaci Evropské bezpečnostní a obranné politiky (dále jen EBOP).

Dokument Vojenská strategie ČR se soustřeďuje mimo jiné na definování materiálových zdrojů pro obranu, které budou zajišťovány z domácí průmyslové a hospodářské základny v rámci systému plánování obrany ČR a z dovozu, pod podmínkou splnění bezpečnostních, ekonomických, legislativních a užitných kritérií. Při racionalizaci systému zásobování a zabezpečování logistických a jiných služeb se má výrazným způsobem zvyšovat podíl zabezpečovaný civilním sektorem, a to včetně smluvního zabezpečení přímých dodávek v krizových situacích.^{xxix}

Základním zdrojem financování ozbrojených sil jsou prostředky státního rozpočtu, rozpočtové kapitoly Ministerstva obrany (MO). Efektivní alokace finančních prostředků je jedním z hlavních cílů plánovacích dokumentů resortu MO. Financování přípravy a zabezpečení činnosti jednotek AČR, vyčleněných do zahraničních mírových a záchranných operací a k realizaci humanitární pomoci do úrovně schválených politicko-vojenských ambicí ČR, má být zabezpečováno prostřednictvím státního rozpočtu ČR, kapitoly MO, případně z finanční rezervy státního rozpočtu na humanitární pomoc, vytvářené v kapitole Všeobecná pokladní správa podle nařízení vlády č. 463/2000 Sb., *o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva*.

Výdaje na mimořádné akce, přesahující schválený rozpočet kapitoly MO, mají být kryty ze státního rozpočtu ČR v návaznosti na rozhodnutí vlády ČR ve smyslu zákona č. 218/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech*, ve znění pozdějších předpisů. Obdobným způsobem má být postupováno i u dalších mimořádných akcí na území ČR, vyžadujících účast jednotek AČR.^{xxx}

Doktrína Armády České republiky je zpracována v souladu s Vojenskou strategií ČR a představuje v návaznosti na bezpečnostní dokumenty ČR, NATO a EU včetně reformy ozbrojených sil ČR, aktuální způsoby k plnění úkolu AČR – obrany státu, jeho svrchovanosti, územní celistvosti a plnění spojeneckých závazků ČR. Poskytuje základní teoretická východiska pro případnou aplikaci použití AČR v širokém spektru různých ohrožení bezpečnosti ČR nebo členských států NATO. Objasňuje, v jakých podmínkách může AČR působit a za jakých podmínek může uspět. Vztahuje se k nasazení jejich sil a prostředků, jak bojovým, tak nebojovým operacím.^{xxxi}

Národní strategie vyzbrojování je také zpracována v souladu s Vojenskou strategií ČR a je výchozím dokumentem politiky vyzbrojování ozbrojených sil. Konkretizuje základní přístupy k zajišťování materiálových zdrojů, upřesňuje úlohu a místo domácí průmyslové a hospodářské základny v národním systému plánování obrany. Odráží alianční vývojové trendy vyzbrojování, umožňující efektivní tvorbu materiálních a intelektuálních zdrojů k realizaci bezpečnostní a obranné politiky státu, vyzbrojování ozbrojených sil a posílení hospodářského růstu ČR.^{xxxii}

3.4 Zhodnocení stavu obrany a bezpečnosti České republiky

Vlivy 21. století (viz kap. 1.1 - 1.4) mají v sobě zakódovanou dynamiku a turbulenci. Důsledky těchto vlivů se projevují v prostředí jednotlivých územních celků – států v různé podobě a dimenzi. Některé projevy z uvedených vlivů je možné chápat jako obecně nebezpečné pro zachování bezpečnosti a míru ve světě. Geopolitické postavení České republiky (ČR) se v důsledku demokratizačních a integračních procesů v euroatlantickém prostoru výrazně změnilo, Česká republika se stala členem NATO a zapojila se činnosti EU.^{xxxiii} V důsledku toho respektuje při své politické činnosti bezpečnostní strategické materiály a to jak Strategickou koncepci NATO, tak i ambice EU v budování bezpečnostní a obranné politiky. ČR patří mezi státy, které se aktivně podílejí na udržování a prosazování stability míru různou mírou svých aktivit projevovaných určenými složkami ČR.

Je však nezbytné mít na paměti nutnou podmínku zapojení se do budování bezpečnostní a obranné politiky, a to ekonomickou schopností realizovat vlastní i společnou bezpečnostní politiku a zájmy. Podle autora patří tato skutečnost k aktuálním rizikům 21. století týkajících se bezprostředně ČR. Česká republika musí mít schopnost zajistit stanovené úkoly v bezpečnostní a obranné politice prostřednictvím speciálních subjektů státní správy – např. armády, policie, apod. Finančními a dalšími zdroji včetně organizačně-technického aparátu uvedených subjektů, musí řešit úkoly zadané ČR strategickými dokumenty vztahující se k bezpečnosti a odstranění či eliminaci rizik z nich plynoucích. Tyto subjekty musí být nejen schopny využít přidělené zdroje pro realizaci stanovené míry bezpečnosti, ale také zajistit svou vlastní činnost hospodárně, efektivně a účelně. To znamená, že musí umět v rámci svého systému, vytvořit takové prostředí, které bude mít schopnost odstranit vnitřní bezpečnostní rizika (uvnitř vlastního subjektu). Jedná se například o prostředí, které má schopnost chovat se ekonomicky ve využívání přidělených zdrojů, dále má zajištěnou schopnost výběru „bezpečných dodavatelů“ a „správných produktů“, které jsou potřebné pro zajištění obecně požadované bezpečnosti ve správný čas na správném místě. Prostedí, jež je schopno vyhodnotit a měřit efektivnost, hospodárnost a účelnost svého chování, požadovanou kvalitu, apod.

ⁱ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia Praha, 2001, ISBN 80-200-0607-9, s. 64.

ⁱⁱ Tamtéž s. 324.

ⁱⁱⁱ oblastí. Washingtonskou smlouvu podepsalo v dubnu 1949 dvanáct států: USA, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island, V roce 1952 se připojilo Řecko a Turecko, v roce 1955 se po získání plné suverenity připojila Německá spolková republika a v roce 1982 Španělsko. V roce 1999 se k NATO připojilo Polsko, Maďarsko a Česká republika (12. března 1999). V roce 2004 v dosud největší vlně rozšiřování NATO se připojily státy východní Evropy Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko a Slovensko.

^{iv} http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_unie, 31. 8. 2006, **Evropská unie (EU) je mezinárodní společenství**, které od posledního rozšíření v roce 2004 tvoří 25 členských zemí s celkem 455 miliony obyvatel (přibližně 7 % světové populace). EU byla vytvořena v roce 1992 na základě Smlouvy o Evropské unii, známější pod názvem Maastrichtská smlouva, která navazovala na

předchozí evropské integrační aktivity, sahající do 50. let 20. století. Mezi základní principy Evropské unie patří přenesení některých pravomocí národních států na evropská společenství. EU má však pouze pravomoci, které jí byly svěřeny jednotlivými členskými státy, nelze tedy hovořit o EU jako o federaci. Její způsob rozhodování je ve světovém měřítku unikátní, proto je Evropská unie považována za státní uspořádání sui generis. Proklamovaným cílem EU je Evropa s výrazným hospodářským růstem, konkurenceschopnou sociální ekonomikou a zlepšující se kvalitou životního prostředí. Aktivita EU pokrývají celou řadu oblastí – zemědělství, obchodní politiku, měnovou politiku apod.,

^v <http://www.micr.cz/mspoluprace/wto.htm> 31. 8. 2006, **Světová obchodní organizace - World Trade Organization (WTO)**. Členy je v současné době 146 zemí světa, pro něž je WTO platformou pro obchodní jednání a spolupráci s ostatními mezinárodními organizacemi. Česká republika je členem od 1. ledna 1995. Ministerstvo zahraničních věcí zajišťuje koordinaci zahraniční politiky ČR s obchodně politickými a hospodářskými zájmy a potřebami ČR na půdě WTO. Gestorem zajišťování zájmů ČR ve WTO je Ministerstvo průmyslu a obchodu; zájmy ČR v jednotlivých dílčích sektorech zabezpečují příslušné orgány státní správy. Ministerstvo informatiky se podílí na aktivitách WTO v rámci Rámcové smlouvy o obchodu ve službách (General Agreement on Trade in Services – GATS). Sídlem WTO je Ženeva.

^{vi} <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/omezeni-prekazky-regulace/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/1000486/4819/>, 31. 8. 2006 Všeobecná dohoda o clech a obchodu – General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) je mnohostranná dohoda obsahující pravidla pro řízení obchodu a pro fórum, Světovou obchodní organizaci (WTO), k jednání o obchodních záležitostech a řešení obchodních sporů mezi členy. GATT je významná jak pro podnikatele, tak i pro spotřebitele, neboť její pravidla a postupy vytvářejí rámec pro mezinárodní obchod a obchodní politiku. Ta má reálný dopad na výběr zboží dostupného spotřebitelům a jeho cenu

^{vii} <http://www.zemepis.com/obyv.php> 31. 8. 2006, stav k červenci 2004.

^{viii} KREJČÍ, O. *Země zaslíbená*. Časopis Ekonom. 32/2001. vol. 46.s. 19-21. ISSN 1210-0714.

^{ix} FIALOVÁ, H. *Malý ekonomický výkladový slovník*. 6. vydání. Praha: Aplaus, 2000. s. 59.

^x www.army.cz: 31. 8. 2006.

^{xi} VYLEŤAL, P. *Vliv mezinárodních ekonomických vztahů na AČR*. In Sborník z 4. mezinárodní konference Mezinárodní vztahy 2003, Aktuální otázky světové ekonomiky a politiky. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislavě, 2003. ISBN 80-225-1880-8. s. 113.

^{xii} KRČ, M. *Perspektivní trendy v koncipování obranných výdajů*. DTP studio Typus, 1998, s. 160 a 167. ISBN 80– 85960-07-9.

^{xiii} FOLTIN, P., *Vybrané aspekty systémů zásobování a útvarů AČR vyčleňovaných do mírových operací pod vedením NATO*, doktorská práce, Vyškov: VVŠ PV, 2003. s. 19.

^{xiv} Vnitropodnikové materiály. Společnost Johnson & Johnson, ČR.

^{xv} www.army.cz zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

^{xvi} ROBSON, M., ULLAH, P. *Praktická příručka podnikového reengineeringu*. Praha: Manegement Press, 1998. ISBN 80-85943-64-6, s.12.

^{xvii} KRČ, M., ŠEFCÍK, V. *Ekonomická teorie obranné průmyslové základny*, Brno: VA Brno, 2002. ISBN 80-85960-55-9. s. 209.

^{xviii} FOLTIN, P. *Vybrané aspekty systémů zásobování a útvarů AČR vyčleňovaných do mírových operací pod vedením NATO*, doktorská práce, Vyškov: VVŠ PV, 2003. s. 8.

^{xix} FOLTIN, P. *Trendy vývoje logistické podpory AČR v 21. století*. In. Sborník odborné konference Logistika a její perspektivy v AČR. Fakulta ekonomiky obrany státu, Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově. RVOd VA ve Vyškově, 24. - 25. říjen 2001. ISBN 80-7231-078-X. 82, s. 40-42.

^{xx} FOLTIN, P. *Vybrané aspekty systémů zásobování a útvarů AČR vyčleňovaných do mírových operací pod vedením NATO*, doktorská práce, Vyškov: VVŠ PV, 2003, s. 9.

^{xxi} PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia Praha, 2001, ISBN 80-200-0607-9, s. 263.

^{xxii} KRAMĚŠOVÁ, I. *Bude příští světová válka o pitnou vodu?* MF Dnes, 28. ledna 2003. s. A/9. ISSN 1210-1168.

^{xxiii} FOLTIN, P. *Vybrané aspekty systémů zásobování a útvarů AČR vyčleňovaných do mírových operací pod vedením NATO*, doktorská práce, Vyškov: VVŠ PV, 2003. s. 10.

^{xxiv} *Severoatlantická smlouva*. Washington, D.C., USA. 4. dubna 1949. <http://www.nato.int/>.

^{xxv} BRUNCLÍK, M. *Situace v obranném průmyslu v západní Evropě po ukončení studené války. In. Sborník příspěvků z odborného semináře Katedry ekonomie a ekonomiky obrany státu Vztah ekonomiky a obrany po studené válce. Fakulta ekonomiky obrany státu, Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově. RVOd VA ve Vyškově, 26. dubna 2001 s 130. ISBN 80-7231-073-9. s. 148.*

^{xxvi} FOLTIN, P. *Vybrané aspekty systémů zásobování a útvarů AČR vyčleňovaných do mírových operací pod vedením NATO*, doktorská práce, Vyškov: VVŠ PV, 2003. s. 8.

^{xxvii} www.vlada.cz, 30. 11. 2005, Bezpečnostní strategie ČR, s. 6.

^{xxviii} *tamtéž* s. 5.

^{xxix} www.army.cz 30. 11. 2005, Vojenská strategie, s. 9-10.

^{xxx} *tamtéž* s. 9-10.

^{xxxi} www.army.cz 30. 11. 2005, Doktrína AČR, s. 3.

^{xxxii} www.army.cz 30. 11. 2005, Národní strategie vyzbrojování, s. 2.

^{xxxiii} www.vlada.cz 30. 11. 2005, Bezpečnostní strategie ČR, s. 7.